

SZILÁGY-SOMLYÓ.

TÁRSADALMI HETILAP

és A SZILÁGY-SOMLYÓ-VIDÉKI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
NAGY LÁSZLÓ.

SZERKESZTŐSÉG:

Sz.-Somlyón az ev. ref. papi háznál,
hová az előfizetések és a kéziratok küldendők.
Hirdetések jutányos árban. Bélyegdíj 30 kr.

Az izraeliták hitoktatása.

(i.) Ne ijedjen meg a jámbor olvasó, nem akarunk a zsidó-dogmával foglalkozni. A dogmával bánják el a pap meg a rabbi, s hogy nem veszélyesek-e a dogmák, azt ellenőrizze az állam. Mi csak a községi iskolában köteles tantárgyként elrendelt vallástanítással foglalkozunk.

Tizennégy éve, hogy a sz.-somlyói községi iskola felállott. A legbensőbb érdekek kísérték annak minden mozzanatát és örömmel észleltük fokozati fejlődését. Nem volt — természetesen ez iskola fejlődése is akadálytalan. Mindenek előtt le kellett küzdenie ama felkezeskedő elfogultságból származott és hirdett vádat, hogy ez iskola vallástalan. Az eleinte némileg tartozkodókat lassanként megnyitotta a tapasztalás, hisz minden évben látták az ellenkezőt. A r. kath., gör. kath. és ev. ref. vallásuak hivatott egyének által tanították az év folyamán a felekezeti hitvallása szerinti vallás- és erkölcs-tant és az év végével az iskolaszék, szülők, és érdeklődő közönség előtt nyilvános vizsgát adtak, mint a többi kötelezett tantárgyból. — Csak egy fekete pont volt és van ma is a vallástanítást illetőleg iskolánk egén. És ez az izraeliták vallástanítása. Eleinte nehéz küzdelmek útján sikerült bezáratni a zugiskolákat. Most már ezen túl vagyunk*) De odáig még nem jutottunk el, hogy az izraelita növendékek, pedig az iskola létszámának közel egy harmadát teszik, mint a többi felekezetek növendékei saját papjuk vagy arra tanulmányaiban egyházi hatóság által felhatalmazott egyénei által nyilvánosan, a községi iskola helyiségeiben tanítsák a vallástant és tegyenek nyilvános vizsgát. Az iskolaszék jegyzőkönyvei évről-évre telve vannak az izraelita hitoktatás ügyével. Az iskola-

*) Nem egészen vagyunk azon túl, sőt tudjuk, hogy ha az illetékes közegek jól utánna járnának, még ma is találnának nem egyet. Metrompás.

TARCZA.

Álmaimban...

Álmaimban gyakran megjelen sz, te,
S reám mosolyg, édes angyalom. . .
S hallom a szót suttogva, alátón
Megesendülni kedves ajkadon!
És érzem, kis bársny kezezkéd, hogy
Simitja meg forró homlokom. . . .
S álmomban is remegve kérdezem
Ébren vagyok? vagy csak álmodom?

S hitegetem, csitítom remegő
Szívemet e zajgó gyermeket,
Hogy csakugyan te jársz itt körültem
S álom ilyen éber nem lehet. . .
Rám borulsz és lázas ajkaimmal
Annyi édes titkot suttogok. . . !
Melyet oly rég hordok szívembe' és
És magamtól, félve titkolok. . .

Mily jól esik, hogy szívemnek terhet
Leplezetlen eléd tárhatom. . . !
Majd remegve, kétség és remény közt
Válaszodat félve hallgatom. . .
S te meghallgatsz s engeded, hogy forró
Csókjaimmal kezeld' s ajkaid'
Elborítsam; s nem vonod ölelő
Karjaimból ki szép tagjaid. . . !

szék kért, panaszkodott, határozott: mind hasztalan. Ezelőtt éppen két évvel az iskolaszék ülésén a helybeli főrabbi ünnepélyes ígéretet tett, hogy jövőre nyilvános vizsgát fog adni a növendékekkel. Ámde a legelső alkalommal az ünnepélyes ígéretet tett főrabbi ur el ment fürdőre, sőt az osztályzat kiadását is oly egyénre bízta, a ki sem nem pap, sem nem tanító, hanem egyszerűen a rabbi ur fia. Ez a fuiság elég jogczim arra, hogy a növendékeknek osztogathassa, természetesen díjzetés mellett (20 kr.), az osztályzatot a legfontosabb tantárgyból, a vallástanból.

Ennyi vajadás után végre a folyó 1884-85-ik iskolai évre kimondta az iskolaszék, hogy: „az izraelita hitközség előjárósága felhívatik megnevezni, hogy ki által fogja a vallás-erkölestant tanítani s értesíti, hogy ez éven kezdve nem elégszik meg az osztályzat adással, hanem nyilvános vizsgát követel, melynek elmaradása esetében a növendékek egyéb tantárgyból nyert bármely osztályzatuk daczára nem vétetnek fel a következő osztályba. Ugy tudjuk, hogy a hitközség előjárósága ezen határozatot áttette a főrabbihoz, a főrabbi pedig megfélebbezi a ministeriumhoz. — Igen helyesen. Legalább iskolaszékünk s ez által az egész ország meg fogja tudni, hogy az izraelita növendékek hitoktatásának, és pedig csak magának a hitoktatásnak, nem pedig miként-jének, ügye az állam kormány törvényes közegeinek, az iskolaszéknek jog- és hatáskörébe tartozik-é!?

Mit akar a mi iskolaszékünk? Azt akarja, hogy a vallást, mint kötelezett tantárgyat, épen úgy, miként a többi felekezetek, az izraeliták is nyilvánosan az iskola tantermeiben magyar nyelven tanítsák. Az izraeliták gyermekeiket midőn beiratják év elején nemzetiségre nézve „magyar“-nak, vallásra nézve „mózes vallásu“-nak iratják be. — És ez nem csak jól van így, de mi tudjuk, hogy ez a valóságban

Perc-percz után oly boldogan mulik,
De a buesu óra megjelen. . .
S hogy távozol szívem felsajog rá
És zokogni kezdek esedesen.
„Oh mért hagysz el kinos fájdalom közt?
Mért távozol? . . Ugy-e nem szeretsz! ?“
Jaj kiáltok örült fájdalommal,
A midőn te árnyként ellebegsz.

S bős fájdalommal felrész álmaimból
S újból is csak arra ébredek:
Hogy én boldog álmaimban s ébren
Nálad nélkül sohssem lehetek.
. . . . Vagy élhetnék, ébren téged bírva
Mennysországom! édes mindenem!
Vagy tégedet magamnak álmodva
Pihenhetnék . . . hosszan, esedesen . . .

Hulimka Sándor

Kirándulás a fekete erdei üveg-hutához.

(Folytatás.)

A következő napon a hajnallal keltünk, s a dalolva magasra emelkedő pacsirta már az uton üdvözölt. Bár ily időben szokatlan esős szél csökdosta pirosra arcunkat, vidám kedvteliséssel gyalogoltunk tova a kitűnő karban levő megyei új uton, a kies szép völgyben, hol az Egregy vize még csak mint vékony

is így van. A mi városunk izraelitái magyar polgárnak tudják és érzik magukat. A mi iskolánk növendékei vallás- és nemzetiség különbség nélkül oly szépen beszélnek a magyar nyelvet, hogy ott ugyan meg nem különböztethető melyik magyar, melyik zsidó.

Nos hát, ha az általuk ugynevezett „világi tudományok“-ban magyar szellem szerint növekednek, azok, a kik arra hivatva vannak, hassanak oda, hogy a növendékek vallásában is érezze magát magyarnak.

Mi ugy tudjuk, hogy van egy igen jeles izraelita magyar nyelvű hit- és erkölcs-tan. — Vagy ha nem volna is, lehet azt tanítani tankönyv nélkül is. Hisz a zsidó vallás alapja az ó-szövetségi könyvnek, a mit Mózes és próféták irtak. Ezen alapon kell tehát megtanítani az izraelita növendékeket és pedig magyar nyelven, a nyilvános iskola helyiségében Isten, felebarátunk és magunk iránti kötelemeikre. Mert a mint egy igen illetékes helyről hallottuk, a Thalmudot csak azoknak kell tanítani, a kik tudósok (?) vagy papok akarnak lenni.

Ez a mi álláspontunk. És magunk is igen helyesnek, következetesnek és törvényesnek tartjuk az iskolaszék eljárását.

Azoknak pedig, a kik azt állítják, hogy ezen határozat az antisemitismus kifolyása, — (mert vannak ilyenek is) a leghatározottabban állithatjuk, hogy ezen határozat sem több, sem kevesebb, mint az iskolaszék kötelesség- és felelősség érzetének természetes folyománya. — Sőt nyíltan kimondjuk, hogy mi azokat tartjuk antisemitának, mi több, fajuk ellenségének, a kik a zsidóság kizárólagos álláspontjának fenn-tartása mellett harcolnak.

Legyünk egyek mindnyájan, és pedig legyünk magyarok!!

erecske folydogál kicsiny medrében, — itt közel a Perjei Magura oldalából eredve.

A nap már jó magasra, a bércek felé emelkedvén, éreztük a erőszerzés szükségét: az ut szélén, a kásapataki, vagy mint eredetileg nevezték, a csáki-ujfalusi már rég felhagyott s most romban heverő üveg-huta közelében, egy kies árnyas helyen megállítva hát társzekerünket, jóízűen köztöltük el reggeleinket, s a mellettünk csörgedező Egregy friss vizéből oltottuk szomjunkat. Egyébiránt borunk is volt, s abból is ki-kapta kiki a maga szükséges részét.

Az Egregy völgye mindjárt a hután felül kezdődik, s itt a hutánál, ép a Perjei Magura tövében, 140 met. magasságban fekszik. S e magassági fekvés teszi érthetővé azt, hogy a P. Magura, mely 989 met. magas csúcsával a Meszes hegységnek és Szilágy megyének a legmagasabb pontja, miért tűnik fel a szemlélő előtt törpébbnek a Terebeténél.

Felülve, s mintegy neki edzve már az utnak, kevés pihenő után, tovább indultunk, mert még d. előtt Csucsára kellett érkeznünk.

Előttünk volt a Pajk, mely 612 meter magasságban szintén elég emelkedett hágót képez át a Meszesen, de a melyre az ut kigyózó vonalban, oly ügyes számításal van felvive, hogy az éppen nem mondható fárasztónak.

Leereszkedve a Csucsá felőli völgybe, a Grebin hogy alá, szembetűnő élénk a közlekedés. Mig az Egregy völgyében alig találkoztunk emberi lényvel, itt

A szeretet emléke. *)

Folyó évi május hó 11-én fájó érzélem sajtolta könyes szemekkel távoztunk el a szomsolyói rom. kath temető azon sírjától, mely néhai Boesáncezi Adolfot, a közügyembe-rét és annyiunk jóbarátját fogadta kebelébe. Ámde mindnyájunk lelkéből az az óhajtásszerű sohaj szállt fel: „virasszon felette a hü emlékezet!” Nem is hisszük, hogy a temető sirhantja eltakarta volna az ő emlékét is. Azonban a sír maga még ma jeltelen áll. Emeljünk hát Boesáncezy A. az ő szép multjához szerény, de szilárd jelleméhez méltó, egyszerű márvány emléket.

Én magam és lapom részéről az aláírást megkezdem 5./öt frttal s felkérem Boesáncezy Adolf barátait s azon intézeteket, melyekhez szorosabb kapocs esatolta, — (Sz.-Somlyó város, — sz.somlyói gazd. egylet, — nyomdarásvény-társaság, — krasznamegyei tp-tár,) sziveskedjenek minket czélunk létesíthetéseben segíteni.

E czélra aláírásozókat elfogad alólírt és tkptári könyvvezető tek. Ruszka István ur. A begyülemző pénz az emlék-kő felállíthatásáig takarékpénztárilag fog kezeltetni s az adományok időszakonként hírlapilag nyugtáztatnak. Sz.-Somlyó, 1884. szept. 4-én.

Nagy László.

Levelezés.

Sz.-Somlyó, 1884. aug. 31.

Tekintetes szerkesztő ur!

Éppen most érkeztem haza, mert elmenve, kíváncsi voltam megtudni, hogy vajjon mindenütt olyan „kehes-e a társadalom?” mint . . . na de nem szólok, hogy hol, — de mindenütt olyannak talál-tam! Vagy én csalódom, mert én üldözők egy phan-tomot, egy képet-mit csapongó ideám feltalált, de megtestesülést — úgy látszik — nem nyert soha. Várva vártam a pillanatot, hogy rettenetes szerelmem leirhassam, mert tudja kérem, szerelmes va-gyok nagyon — nagyon; csak mint említém, sze-relmem tárgyát nem lelem sehól.

Különös metamorphosison megy az ember ke-resztül, mikor szerelmes. Mikor mint kamasz-korba levő ifju szállott meg az a különös érzélem, mely mint mondani szokták, nem e világból való — pe-dig szerintem épen az emberi ösztön találta fel, leg-alább némi részben — igazán nevetséges voltam. Látni lehetett arczomon valami vad világfájdalmast

*) A „Szilágý” szerkesztőjét, úgy is mint a néhai egyik volt tisztársát és barátját felkérjük ezen felhívás közlésére és a hozzá befolyanló összegek elfogadására. N. L.

ellenkezőleg pezsgő élet van; rögtön észre lehet venni, hogy vasut közelében vagyunk: munkások jönnek-men-nek, a szekerek egymást érik, szállítják a fűtő vasúthoz. Csucsára fél 11 órakor érkezünk meg. Elég jó-kor, hogy továbbindulás előtt itt is széttekintsünk és ebédeljünk.

Csucsra a Sebes-Körös szűk és festői szép völgyé-ben fekszik, mintegy 436 met. magasságban a tenger színe fölött. Történetileg is nevezetes hely. Két szabad-ságharezbán vívtak emlékezetes csatát itt a haza sza-badságáért élni, halni kész apáink: a Rákóczy-forrada-lom idején és 1848-ban.

Növendékeink, kik közül többen vasutat még nem láttak, élénk figyelemmel néztek meg minden látni va-lót, s megtekintettük testületileg az itteni gőzfűrés-z-malmot. A munka javában folyt, mldőn beléptünk, s a munkavezető szíves készséggel engedett szemlélődnünk. A természetan tanárának vezetése és magyarázatai mellett meg is vizsgáltunk tüzetesen mindent.

A fűrészmalom Tóth J. tulajdona, kitől Korbuly B. vagyonos kolozsvári birtokos tartja haszonbérben. A gép 36 lóerővel dolgozik, s három fűrészesomagot hajt. Készítenek különböző vastagságu deszkát, léczet, stb. Az anyagot, a fenyőtönköket a Bánffy-Hunyad fö-lött elterülő havasokról szállítják ide, részben vasutón, részben pedig az itt folyó Sebes-Körösön. A készítmé-nyeket vasuton szállítják az alföldre, de igen sokat szállítanak tengelyen megyénkbe is.

Visszatérve a fűrészmalomtól, gyorsan ebédhez láttunk s vártuk a vonat megérkezését, mely minket Élesdre volt szállítandó. Nemsokára meg is érkezett, s növendékeinknek az emberi találmányok e remekén volt mit csodáljanak.

Számunkra egy külön kocsit akasztottak a vonat hoz, melyben elhelyezkedve, csakhamar tova robogtunk a regényes szép völgyben, a Körös partján. Bár a teg-

a mosolyra készit komolysággal párosulva ülve, — hátha még az egyszeri zsidóként szívemet fordít-hatták volna ki, az lett volna egy valóban 50 krt megérdemlő panoráma. Ha szerelmem tárgya kérte volna a „Sirius” csillagzatot az égről — ámbár ki-telt volna tőle — hogy hozzam le, le is hozom, ha ide adják — hitelbe. Hát még egy-egy afféle mes-terkelt felkiáltás minő boldoggá tett, tudva értem eped, s értem lebbent el ajkáról e sohaj. De ez el-mult s a világ sorjával én is megváltoztam.

A szerelem egész fenségében lepett meg. Most érzem igazán mily jó, mily különös és mégis mily rettenetes érzés fogja el a szívet. Reszket ha szerel-mé tárgya közeledik, el hal ajkán a szó, keble zihál, arcza kigyul, különös zsbongás reszketeteti idegeit mámorban kéjben uszlik, feled mindent csak neki, érette él — legalább azt hiszi. Szerkesztő ur! nincs szeszélyesebb a szerelmesnél! Már csak a beszélő ké-pessége is, hogy megváltozik, mindenki vel enyelgő vig, tréfás, csak „ő” vele szemben komoly, hideg kimért, s mint egy talányul adja fel neki mért ha-ragszik ő most. Tudja isten legalább én úgy vagyok, hogy mikor „ő” vele találkozom, szeretnék lenni szellemes, ügyes, kellemes s rendesen vele szemben vagyok a — legbutább: de hátha ez akaratlan bu-taságba van valami kedvesség. Ki tudja?

A szerelmes ember önhitt és — kiálhataatlan. Midőn arról beszélnek dicsérőleg a kit szeret, kicsinylőleg nyilatkozik fölé: de ha más fölé kicsinylőleg szól és ócsárolja, nem szól: de annál nagyobb mértékben nő szerelme iránta. Próbálja meg szerkesztő ur le-beszélni a szerelmem, — imádotjtjáról minden rosszat mondjon el, ráfogja mondani, hogy igaz: de szívé-nek hangos dobogása meghazudtolja azt. A szerel-mes nem hisz a valónak — egy álmodás az ő élete.

Mikor először lebben el ajkáról a „szeretlek.” Óh! szerkesztő ur tudja ön mit tesz az! van a vi-lágnak annyi kincse melylyel meg lehetne vál-tani a kedvező választ: „szeretlek kedvesem?” van a földön anynyi kéj, gyönyör, mely élvezetet a két ajakról ellebbent csók kifejezése megváltana? van oly királyilag nagyszerű remény melylyel fel-cserélne? Hajh! Ilyenkor Bacchus itala Kraszna víz, Pandora szelenczéje hitvány pléh darab. Az a csók egy örökké valóság! Vajjon ki találta fel a csókot? Mennyi mindent kifejez az! Hogy is mondja koszo-rus írónk?: „a szó hazugság, a beszéd álom, de a csók előlénny. Vissza lehetet kérni a jegygyűrűt, a fogadást, az esküt, de a csókot nem lehet vissza kérni. A csók a Sphinx talánya, mi meghazudtolja az egyedüli tudományt a mathesist. Mi az „egyet az egyből ha kiveszünk — lesz kettő — a csók.”

Ismét kezdek okoskodni a mi nem nekem való, nem nekem találtak fel még rá mondja egy-kori tanárom mint mikor a kirótt penzumot nyag-gattam „nem ér az fiam semmit.”

Közeledik a futtatás! A sportmannok ugyan-

napi és mai gyaloglás fáradalmait éreztük, senkinek sem volt kedve leülni: elfoglaltuk az ablakokat s bá-multuk ama festői tájképet, melyek a szűk völgyben, itt a Köröst medréről kiszorítani látszó töltésen, amott sziklaoldalba vágott, vagy a sziklaoldalt kikerülő, majd az alatt eltűnő, merészen kanyarodva haladó vasuti pálya mentén, minden fordulónál oly szépen váltakoz-nak. A szelidebben emelkedő hegyoldalak sötétzöld er-deivel éles ellentétet képeznek a merészen égbre meredő csillámpala, mésző és gránit sziklahegyek, itt balra egy szép vizeses marad el, amott alagut következik: tova fenn a magasban pásztorgyerek legelteti kecskéit, emitt van a tündérvár, mely fantasztikusan emelkedik egy sziklatömbön, óriás sziklafalhoz simulva. E tündér-vár nem lehet a mesés mult idők maradványa, méretei kiesnyek s valószínűleg a vasut építéskor egy a realis mellett az eszményi iránt is fogékony, ott munkálkodó mérnök jól kigondolt és létesített eszméje; de legyen bármiként, hogy elragadóan szép tündéri — az igaz.

Révnél jól szerkesztett, szilárd kőtalapzaton nyugvó vashidon robog át a vonat a Körösön, s itt tágulni kezd a völgy és tául, míg N.-Várad felé nyugaton a magyar alföldön vesz el az ember tekinte-tete. Mögöttünk keletre marad el a történelmileg nevezetes Királyhágó, mely egykor választófalat képezett Erdély és Magyarország között, s melyen jól gondo-zott, de Erdély felől nehezen megmászható ut vezet ma is keresztül; egyedüli közlekedési vonal, a vasut megnyitása előtt, a régebben két ország között. Észak felől a Réz-hegység és délre belényesi, szeliden emelkedő hegysorok szegélyzik a mindinkább táguló, szintén gyönyörű völgyet.

Az élesdi vasuti állomásnál kiszállottunk, s nyom-ban a legszívélyesebb barátság melegét volt alkalmunk érezni: Schwarzs Jakab ur, az itteni mészakemen-czék tulajdonosa, értesülve utazásunk czéljai felől, le-

csak eheztek lovait, hogy könnyebben futhassa-nak. Miért nem veszik meg ama könnyű alakort mire Fejér bácsi azt a talpra esett megjegyzést tette: „megveszem a disznómnak, legalább a futta-táson kinyeri az árát.

S akkor estve bál is lesz, készen is vagyok, csak a topánom talpa meg a padló nem tudnak ba-rátságos viszonyt kötni, vagy talán még ugyanis jó czimboraságban vannak, mert a topánom talpa ki van szakadva a padló elég szálkás s így egymással ko-molyan érintkezhetnek, pedig még tűzgyújtót nincs szándékomban téli re gyűjteni. De azért készölök, s ha egy pár érdekes epizód birtokába juthatok vi-lággá bocsáttatását a szerkesztő ur engedelmeivel eszközölni fogom.

My—ky.

Vidéki levél.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Dictum factum és még megtörténik, hogy Kraszna akarva, nem akarva, a világvárosok sorába lép; hogy ezt édes olvasóm honnét sejttem, alább röviden el-mondom. — Itt a bökkenő, hogy jól kezdjem, mert sok ám a mit írni akarok s mégis rövidnek lenni nem mindennapi dolog; vegyük a dolgot tehát a mint a rőnd kívánja, sorjába.

„Nagy diszelőadás” hirdeti az uteza sarkain fel-aggatott plakát. no már ezt megnézzük mondok, mert azt mondja az a sláger magyar Mokány Bertalan ur is, hogy a művészetet pártolni kell. Ez a szeren-esétlen csepürágó cooler, ki magát a magasabb, lég-művészetekben is a világ elsejének hirdette, ugyan felülített, — mert a mint a Kraszna minden művészt pártoló közönsége, a levő és nem levő helyet elfoglalta, az én coolerem elkezdé hajmeresztő, ideg bé-nító productióját: midőn mi legszebb, a nagyérdemű kö-zönség benn volt a taps és ujrába — egyszer csak ki-jelenté, hogy művészi mutatóványait beszünteti, mert az a külső intelligenciátlan intelligentia, neki több kárt tesz, mint hasznót — jó éjt! Erre aztán magam sem tehettem egyebet, mint elgondoltam: csak nimet a nimet . . .

Ja, de kérem Kraszna nem kis város, hogy a művész csak úgy hebe-hóba jöjjön látogatóba. Eldorá-dója ez minden magasabb művészet és látományos-ságának.

Ujra hirdetés, ugyan mi ez gondolám, olvasom: „Utazás a földkörül” esüh! a nyüstjét e már mégis sok, a budapesti népszínház czóköstölő, móköstöl itt van vendégszereplésen Krasznán, a ő karcsu kisasszonyá-val, Pepivel! . . . Mit nem szül a phantasia? Olvasom tovább. Brr! . . . Servus színház, servus Pepi! Ujra nimet, midőn végig olvasom a hirdetést ekkor tűnik ki a turpisság, hogy nem a budapesti népszínház jött

kötelező szíveséggel fogadott, s miután néhány palaczk sörrel felüdítette a forróságtól bágyadt társaságunkat mészégető-kemeneczihez vezetett, s megmutogatta az ott folyó munkálkodást. Nevezett összesen közel 300 munkást foglalkoztat, s évenkénti termelése mintegy 2500 vagon mész, vagonját per 100 meter mázsa számítva. Schwarcz urnak az ország különböző pont-jain vannak elárusító raktárjai; de legkiváltkép Szeged 1879. évi elpusztulása s ujjaépítése tette virágzóvá az itteni mészégetést. Különben ugy kréta-féhérségénél, valamint ragasztóképességénél fogva, az itt termelt mész méltán foglalhat első helyet hazánk enemű pro-ductumai között.

Élesdre d. u. 5 órakor érkezünk meg, s itt főtiszt Dóczy János plebános ur a legnagyobb vendégszeretettel fogadott. Ritka jelenség a mai anya-gias világban, még ha plebános is valaki, hogy 36 em-bert, s éppen deakfélétet befogadjon portájára; de Dóczy plebános ur megtette, igazi székely szíveséggel; sőt még vacsoráról sem kellett gondoskodnunk, ifjaink számára sem, mert Dóczy plebános ur a helybeli ven-dégloben fényesen látta el őket, s hogy a peesenyéhez borban sem legyen hiány, azt a szíveséget Jakabfi Lipót kereskedő ur kérte ki magának. A tanárok kettő kivételével, kik t. Csányi István szolgabíró ur szívesen látott vendégei voltak, mindnyájan a ple-bános ur szíveséget élvezték. S töltöttünk szíves házi gazdáinkkal egy feledhetlen jó estét: beszélgetve a napi kérdésekről, sőt bele mélyedve tudományos kérdé-sek vitatásába is.

A plebános urnak jól és okszerűen gondozott méhese is van, s növendékeink megnézve azt, a látot-takat, kitépve az életbe, hasznosíthatják. Egyről kül-nösen meggyőződhettek, arról t. i., hogy semmi költ-séggel, kevés fáradsággal, de annál több kellemes szó-

Folytatás a mellékletben.

Krasznára vendégszerepelni az ő kedves diváival, hanem Sajka József az ő panorámájával, Csicsónéjával és minden műzenész élvezetére az ő nagydobjával.

Bum, bum, bum! szól a nagydob, harsog a verkli, Csicsóné tánczol, Janó orvos ur mosolyog; a ceciler szavall: Tessék besétálni, ezer ötszáz művészi kép száz lámpa fényénél, csak tizenöt kajcárért látható, ragadják meg kérem a kedvező alkalmat stb. Megnézve kasszám tartalmát, beléptem gondolám boldogulj nimet. S mit láttam? azt csak én tudom! Hagyjuk ezt mert éktelen lármájú dobjától füleim még zugnak és Csicsóné kedves arca, ha rá gondolok ma is idegössé tesz. Felpakolt elment! Isten vele meg a gyöngy harmat, de csak honában — Cseh földön.

A csend irtóztató — mondja a költő: ez már reánk kezd szólni, — de mit beszél, — tessék velem jönni, mi az ott a hirdetések részére kijelölt helyen, papír, nagy betű, olvasuk: „Bosco József rendkívüli estélye.“ Hollá fiuk! Vigan legyünk e már aztán szólék, a művész, bűvész, antispiritista, delejező, szellemidéző, jövődömondó és még ezer mester. — Azt mondják a XIX. század felvilágosult, csodában nem hisz, jertek csak majd megmutatja ez, hogy van; ez a legnagyobb magyar sansou passae! Az igaz, hogy így titokban megmondom, hogy nem valódi Bosco, mert ő már a másvilágon bűvészkedik, a menyeyi seregek közt, ha ugyan az ott fön is ezt a hivatalt nyerte, „ugy engedje az Isten! De semmi: a példa vonz, a név biztosíték.

Rohanok a pénztárhoz, hogy jegyem legyen, de csodák csodája, a bűvészi terem üres, mi ez? Hol a mű- illetve a bűvész pátoló közönség? Ja igaz, az ég sir, ilyenkor csak az jár élvezni, kinek alkalmazottsága van, — ne higgyék kérem nekem sincs. A bűvész levert! A kiadás nagy, bevétel semmi. Mondok aztán neki, miután kedélyes fecsegésbe bocsájtkozik vele, ha oly nagy bűvész, miért nem gondoskodott jó kassza csináló időről, végig néz, sértett bűvész önérzettel és , megfordult, ott hagyott.

A mi még nem volt, az még mind meglehet és dictum factum úgy történt. A következő nap estjén (aug. 30.) teltház előtt ragyogtatta bűvészetének ezer csodáit. Valóban elmondhatom, hogy ragyogtatta, bőven kárpótolva lettünk a korábbi csalódásokért. A közönség kezdetben tartózkodó volt, de később volt taps, éljen, szóval ki hogyan tudta úgy fejezte ki megelégedését. A változatos program minden egyes részét oly ügyességgel adta elő, hogy a kedélyeket egyik meglepetésből a másikba ragadta. Szándékom volt részletesen leírni mű mutatványából egyes kitűnőbb részeket, de mivel rövid időn önknek is szerencsájuk lesz hozzá nem akarom az illúziót elrontani. Csak annyit jegyzek meg, hogy kellek nem ajánlhatom becses pártfogókba, mert mutatványai a legmagasabb várakozásnak is megfelelnek. Ajánlom tehát a Sz.-Somlyó szépért,

rakozással, hogyan lehet egy gyengén díjazott papnak, vagy tanítónak évi jövedelmét a méhtenyésztés által szaporítani s a falusi, sokszor igen egyhangú életet kellemesebbé tenni.

Május 18-án reggel csak fél 8 órakor indultunk a Réz-hegységre, felpakolva a szükséges eselséget egy itten felfogadott társzékérre. Élesdtől, mely 240 meter s így szinte oly magasságban fekszik mint Zilah egész a Battyáni gróf erdősz lakáig, Pestesen felül, az ut lassan emelkedik; de innen a Csernahóra hágóra eléggé meredek: azonban nem fárasztó, mert a meredekebb helyeken kigyózza tekerőzik fel, némely helyen sziklákba vágva, másutt borzalmas mélység fölött; de mert az erdő óriás bükkjei hívő árnyat borítanak az utra, annak egész hosszában, így bár a nap hevesen lövelte szét égető sugarait, könnyen haladtunk föl felé. Növendékeink dalra gyújtva, daluktól visszhangzott az erdő; majd csoportokra szakadva, némelyek éprézték, mások meg növényeket és bogarakat keresgéltek s a kőzeteket vizsgálták, közben-közben egy-egy feltűnőbb példányról a mi polgári iskolai tanár-collégánk, Pungur Gyula, érdekes és taulságos magyarázatokat tartván. A Réz-hegység kőzeteinek is a magvát csillámpala képezi, néhol vastag mészkő leülepedésekkel. Föl felé haladva, óhajtottuk volna vizszatekinteni a kies Körösvölgyre: de a sűrű erdőség elzárta szemünk előtt a kilátást.

Lassan haladva 12 óra tájt értünk fel a Csernahóra hágóra, s ott egy üde forrás mellett, az árnyas fák alatt, puha gyepszőnyegre dülve, elköltöttük egyszerű, de jóízű ebédünket, s 2 órát pihentünk ott.

Ez idő alatt széttekintettünk a körülünk elterülő erdőségben. A mi erdőseink s általában Közép-Európa erdőseiei igen különböznek Amerika erdőseieitől; mert míg nálunk az egynemű fák egész csoportokat képeznek, s köztük csak ritkán s csak kismértékben

jóért egyaránt lelkesülő közönsége figyelmébe, pártfogásába.

No, de most veszem észre, még én itt mindent össze-vissza fecsegek, az óra el is járt, pedig engem vőfélyi tisztem hív; de megengedik, hogy mielőtt soraim bezárnám, önmagamnak jó mulatságot, a jövődö párnak pedig sirigtartó boldogságot kívánjak: a viszontlátásig.

Sz.-Kraszná, 1884. aug. 31.

Busmagyar,

Iskolai értesítők.

— A zilahai ev. ref. collegium értesítője az 1883—84-ik iskolai évről. Szerkesztette Berényi János tanvezető tanár. A szakkerület és a collegium egész múlt évi történetét híven feltüntető értesítőből kiemeljük a következő adatokat. Az elmúlt év folyamán működött 18 tanerő. A tanulók száma volt 381, — ebből osztályoztatott 374. Éspedig: 1) kitűnő 51, 2) jeles 78, 3) I. rendű 128, 4) II. rendű 115, — a javító vizsgára ntasított 41, osztályismétlésre 80. — Ösztöndíjak és más segélyekben az idén is igen sok tanuló részesült. Jelesen a Balog Pál-féle alapból 580 forint összeget nyert 15 tanuló együttesen. Az élő adakozók is szépen igazolják a collegium iránti érdeklődését. Különösen felemlítjük még, hogy a könyvtár és más gyűjtemények ez év folyamán igen szépen gyarapodtak. Az értesítőt bezárja a zilahai ev. ref. főtanoda történetének rövid vázlata (folytatás) Somogyi Jenő tanártól.

— A zilahai m. kir. állami tanítóképezde tizenharmadik értesítője. 1883—84. tanév. Szerkesztette Faluvégi Albert igazgató. Az értesítő mindenekelőtt adatokat nyújt a lefolyt tanév történetéhez. Ezután következik az üveghutai kirándulás.*) A következő érdekesebb adatokat találtuk az értesítőben. Az intézet mellett működött 11 tanerő. — Létszám és általános osztályzatok: a) a képezdében: Létszám 46, ebből kitűnő 5, jeles 11, jó 17, elégséges 4, elégtelen 9. b) A gyakorló iskolában: létszám 44, ebből kitűnő 1, jeles 19, jó 18, elégséges 1, elégtelen 5. Az intézet múlt évi költségvetése 15835 forint volt. A képezdében: díjtalan orvosi gyógykezelést élvezett 29 növendék, 5—15 forint állami ösztöndíjban részesült 46; ezek közül egytől azonban — hanyagsága miatt — a második félévben az ösztöndíj elvonatott. Tanképesítő vizsgálat ez évi június 24—28. napjain tartatott 18 jelentkezővel, de egy a szóbeli vizsgálat megkezdésével visszalépett; a többiek közül 3 kitűnő, 3 jeles, 9 jó és 2 elégséges által-

*) Ezen szakértelemmel és érdekesen összeállított utleírást a szerző szívességből még az értesítő megjelentése előtt megkezdte közölni a jövő számunkban be is végezzük.

Szerk.

találunk szorványosan belé elegyedő más fajokat, addig amott, az oceánon túl, az erdősegeket az egyes fajok változatossága és összeelegyedése jellemzi. Aztán meg Amerika erdősegeit a folyondáros, kuszó növények gazdagsága járhatlanokká teszi, a mi erdeink kuszó növényekben, ami különben éppen nem kár, feletto szegények.

A Meszes- és Rézhegység fái: tölgy-, cserbűkk, nyír- és gyertyánfa, s mind tömegesen fordulnak elő. Ezek közé elegyedve találjuk a szilfát, juhart, kecskefűzet, égerfát és nyárfát, stb. Legnagyobb területet foglalnak el az említett két hegység oldalain és gerincein a bükkerdők. Vannak különösen a réznek biharmegyei részén oly bükkerdőségek, hol romboló fejze a fákat még nem érinté s hol majdnem ölnyi átmérőjű fák roppant magasra emelik tekintélyes lombkoronáikat. Azonban itt is irtják már az erdősegeket, s a közeli vasuton nagy mennyiségben szállítják szét a fát a magyar alföldre vagy használják fel mészégetésre.

Egyéb növényzete a Meszes- és Rézhegységeknek nem különbözik a közép-európai más közép-hegységek növényzetétől.

A feketeerdei üveghutához d u. háromnegyed 4 órakor érkezünk meg, s az elég kényelmesnek ígérkező vendéglőben helyezkedünk el: növendékeink a tágas táncsteremben, s mi tanárok 2 jól butorozott vendégszobában, közvetlenül növendékeink mellett, az emeleten.

Feketeerdő nem község, csak telep, de van temploma, jól rendezett népiskolája és postahivatala, s gyárépületei és a gyári munkások lakházai szét-szórta, egy jól rendezett kis község kinézését kölcsönzik a telepnek. Fekszik a Réz-hegységnek bihari részén, egy szűk völgyben, jól gondozott és messze kiterjedő erdőség között, körülbelül mintegy 300 me-

nos osztályzatot nyert. Magyar nyelvi póttanfolyamra megjelentek 100-an, ebből több-kevesebb sikerrel vizsgát tett 50, s ezek a magyar nyelv tanítására képesítetteknek nyilvánítottak.

— A kolozsvári ev. ref. collegium értesítője az 1883—84. évről. Kiadja az igazgatóság. Hegedüs István igazgató-tanár zárbeszéde után kiemeljük Geréb Márton tanvezető-tanárnak az iskola 10 évi történetét tárgyzó lelkiismerettel s pontossággal megírt jelentését. Érdemesnek tartjuk e jelentésből megemlíteni, hogy a collegium népessége a lefolyt 10 év alatt átlag 410 közt ingadozik, mely létszámból 260 a 8 gymnasium osztály, 150 az elemi osztályokra esik. Egy-egy osztály átlagos népessége a gym.-ban 32—33, az elemi iskolában 35—38. E létszámot nagybórára Kolozsvár városa szolgáltatja, Kolozsmegye és a megyével szomszédosok. Az idegen felekezetűek száma az intézetben az összes népességnek egyötöd részét teszi. Új növendék lép az iskolába évenként 100—105. Az előmenetelről szóló táblázatok szerint 10 évfolyam alatt a gymnasiumi tanulók felerésze tanulmányait közepes eredménnyel, egynegyede kitűnő, vagy jeles, más negyedrésze II. rendű osztályzattal végzi. Az ismétlésre utasítottak nagybórára vagy véglegesen elhagyja a tanulói pályát, vagy más tanintézetbe megy át. Az ifjúság erkölcsi állapota a lefolyt 10 év alatt általában dicséretesnek constatálható. Nagyobb erkölcsi vétség, melyért az iskolából kirekesztést kellett alkalmazni, a nevezett idő alatt 15-ször fordult elő. E vétségek is az együttlakással össze nem férő cselekményekből folytak. A jelentés többi része kimerítően tárgyalja a tanári karra, tanügyi intézkedésekre, iskolai gyűjteményekre, (könyvtár, természetrajzi és természet-tani szertár) iskolai alapítványokra vonatkozó statisztikai adatokat. III. szakasz alatt hozza az értesítő Szathmári Ákos, a gym. kiváló képzettségű természettani tanárának „Az erőforásoknak a villamosság segítségével való felhasználásáról“ írott székfoglaló értekezését, melyet beigtatáskor 1883. szept. 6-án tartott. A lefolyt isk. évben működött az intézetben 16 tanár és tanító. A magántanítói felügyeletet az iskolában lakó egyetemi hallgatók és a VII., VIII. osztály jelesebb növendékei gyakorolták. Tanulók létszáma tanév végén az elemi osztályokban 145, a gymnasiumban 242, összesen 387. Előmenetelre: 53 kitűnő, 55 jeles, 184 I. rendű, 88 II. rendű, osztályzatot nem nyert 7. Vallásra nézve 308 ev. ref., 8 lutheránus, 1 unitárius, 46 r. kath., 6 g. kath., 3 g. kel., 16 izraelita. Nemzetiségre: magyar 379, oláh 8. Az új középiskolai törvény értelmében és a debreczeni zsinati törvények szemmel tartásával megtartott érettségi vizsgálatra jelentkezett 26: ez intézetnél végzett növendék. Írásbelit tett sikerrel 25, szóbelit 35. Minősítvény szerint 19 egyszerű, 4 jó, 2 jeles fokozattal. A lefolyt évben még gyakorlatban levő déaki rigorosumra állott 21 VI. gym. tanuló; a

ter magasságban, a tanger színe fölött. A völgyön s így a telepen a Bisztra pataka foly végig, mely itt a gyár céljaira gondosan van felhasználva. A gyártelep, az ahoz tartozó terjedelmes erdősegekkel együtt, a magyar földhitelintézet tulajdona.

Megérkezésünk után siettünk tisztelgő látogatást tenni Egan Lajos urnál, a gyártelep igazgatójánál, ki lekötelező szívéllyességgel fogadott s készséggel ígérte meg, mikép rajta lesz, hogy rövid itt mulatásunk kellemes és tanulságos legyen. S az igen tisztelt igazgató ur ugyancsak be is váltotta ígérteit, igaz hálára kötelezvén mindnyájunkat. Egy rövid fél óra múlva már megjelent közöttünk; társaságunk élére állott és vezérelt. Megmutogatott és magyarázott mindent oly szabatos, vonzó előadással, mely kellemesen lepett meg.

A látottakat, nevezetesen az üvegekészítést, — kezdve a kovaégetésen és végezve a köszörülésen, Triff Gábor kollégám következő szakszerű leírásában nyujtom:

*

„Legelőször is a kovaégető kemenczét néztük meg.

Az üvegyártáshoz ugyanis első sorban kovász szükséges, mely szénsavas szikennyel, vagy szénsavas hamannyal és mésszel kevertetvén, nagy hőnél folyékonyvá, s mint ilyen fölfújható, önthető, gyurható és tetszés szerinti alakká idomítható, átlátszó anyaggá, az ugynevezett üveggé lesz.

A szükséges kovasavat az üvegyárnak kovahomok alakjában nyerik a kovahomok telepekről. A kovahomok azonban oly tiszta állapotban, mint azt az üvegyártás megkívánja, nagyon ritka. Hozatala a távol fekvő helyekről igen költséges s e mellett égetés által a benne lévő szerves alkatrésztől még

VII. osztályba felvételt 20, ismételt 1. A különbféle segélyezések és jutalmazások teljes összege 12,758 frt 10 kr és 1 db. arany. Az ifjúsági önképző-kör az elmúlt évben tartott 15 rendes és 3 rendkívüli ülést a következő eredménnyel: A kör összesen 71 munkát tárgyalt. A szépirodalmi műfajok közül különösen a novella és lyrai verselés volt képviselve kielégítő eredménnyel. A jelesebb tagok pályamunkáikért és évi szorgalmas működésükért jutalomban részesültek a kör pénztárából. Az iskolai zene- és énekkarnak együttesen volt 81 tagja. Az ifjúsági olvasó-egylet a tagdíjakból bevett a lefolyt évben 425 frt 90 krt; mult évi pénztármaradék 2frt 99 kr, jelen évi kiadás 409 frt 56 kr, pénztármaradék 19 frt 25 kr. A tanulók beiratása és félévele szept. 1-én kezdődik és bezárólag szept. 4-ig tart. Ez időben tartatnak egyszersmind a pótló és javító vizsgálatok is.

— **A máramaros-szigeti** helv. hitv. lyceum értesítője az 1881—82. tanévről (kilenczedik év.) Kiadta Szilágyi István, igazgató. Az értesítő elején közreadott igazgatói jelentésben Szilágyi István a lyceum 1881—82. évi történetéről emlékeztek meg. (Tanári karban történt változások, pályakérdések eredménye.) II. szakasz alatt találjuk a következő című rövid értekezést: „Rövid méltatása az erdélyi fejedelmek kulturális érdemeinek, közelebbi tekintettel Bethlen Gáborra és Máramaros megyére.“ Irta Géresi Imre tanár. Az 1881—82. évben a lyceum mellett fennálló jogakadémiai tanfolyamban tanított 18, résztint rendes, résztint helyettes és magántanár; gymnasiumban 15 tanár melék- és segédtanító. Létszáma év végén ez akadémiában 55. Vallásra nézve: róm. kath. 21; gör. katk. 10; helv. hitv. 22; mózes v. 2. A középtanodai osztályokban járt összesen: 355 tanuló. Vallás szerint: 101 róm. kath.; 117 gör. kath.; 2 ág. hitv.: 93 helv. hitv., 1 gör. kel.: 41 mózes vallásu. Előmenetelt illetőleg: jeles 20, jó 89, elégséges 185, elégtelen 61. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 85. Szóbelit tett 84. 10 dícséretes, 57 egyszerű eredménnyel; 11 két órára, 6 végleg visszavettett. Az ifjúsági egyletek közt „az általános jogász-egylet“, „Magyar irodalmi társaság és Dalar-egylet“ évi működését feltüntető táblázatok olvashatók. Jelesebb növendékek alumnium, díjmentesség, ösztöndíjak, pályadíjak, jutalmazási adományok stb. címén javadalmaztattak.

— **A nagyenyedi** ev. ref. Bethlen-főiskola 1883—84-ik tanévi értesítője. Kiadta az igazgatóság. — Az ügyesen összeállított értesítőben az igazgató évről beszéd után találjuk a pályázatok- és jutalmakról szóló jelentést, mely öröndetesen győz meg a jó hírű iskola tanuló ifjúságának komoly és szorgalmas törekvéseiről. A III. szakasz a tanuló ifjúság segélyét tünteti fel, mely kegykoszt, tűzifa, kórházi ápolás, jutalom és pályadíj, ünnepi követség, fizetési illetékek elengedése szimén összesen 23,540 frt és 6 darab cs. kir. aranyat tesz ki. A tanári személyzet a theologiai akadémiában tanítóképezdében, az elemi és gymnasiumi osztályokban állott 27 tagból. Növendékek száma a theologia

megtisztítandó: azért a legtöbb üvegyár, ha közelében kvarczzsiklák vannak, ez utóbbiakat használja fel kovasav nyerésére. E végből a repesztés után nyert kvarczdarabokat égető kemenczékben vöröss izzásig hevítik, s hideg víz által hirtelen meghűtik. Így kezeltetve, a nagyon kemény kvarczdarabok megrepedeznek, könnyen összezúzhatók lesznek.

A fekete erdei üvegyárnál a hűtés a Bisztra patak vizében, mely mesterséges mederben szorosban az égető-kemencze szájánál vezetetik el, történik az által, hogy a vörös izzásban lévő kvarczdarabok a mederbe huzatnak. A megrepedezett darabok tisztaságuk szerint osztályoztatnak, s külön tartókba kerülnek; innen a közelben lévő zuzdába hordják, melyet vízerő hajt, s ott lisztfinomságúvá törlik.

Ez utóbbinak megtekintése után a fazekas műhelybe mentünk, hol egy mesternek vezetése alatt a többnyire ennek családjából kikerülő munkások által az olvasztó-tégelyek (fazekak) készítettnek.

Ezen fazekak, vagy olvasztó-tégelyek, csonkakup alakúak, szájok öblöcsbb, fenekük szűkebb. 1.5 méter magasak s ugyanekkora szájuk átmérője is; 1/3 égetett, 1/3 nyers nehezen olvadó agyag, s 1/3 rész elhasznált és porrá zuzott tégelycserepekből, nagy gonddal készítettnek. A kész tégelyek 20—25 C° melegben szárítottatnak. Mintán e hőmérséken 2—3 évig állottak, e célra készült kemenczékben fokoatosan vörös és lassan fehér izzásig hevítettnek. Ekker egy néhány üvegtömeget vetnek beléjük, mely megolvadván, a tégely fenekét és oldalát bevonja. Az így beüvegezett tégelyek e célra hagyott nyíláson, az olvasztó-kemenczébe kerülnek. A legjobb tégelyek legfeljebb 6 hétig tartanak. A legjobb agyag készítésökre Belgiumból kerül; Egan igazgató ur állítása szerint azonban a révi agyag jobb, mert míg előbbinek tűzállósági száma csak 5,

négy folyamában 83, a gymnasiumban 384, a tanítóképző-intézet 3 éves tanfolyamában 62, az elemi iskola 4 osztályában 211, összesen 741. Vallásra nézve: ev. ref. 623, r. kath. 55, g. kath. 17, ev. luth. 15, héber 13, g. kel. 12, unitárius 6. Nemzetiséget tekintve: magyar 701, román 28, német 11, szerb 1. Előmenetelre: kitűnő 91, jeles rendű 101, első rendű 316, másodrendű 139. — A mult évben tartott papiszigorlatra állott 12. Papi hivatalra mindnyájan képesítetteknek találtattak és pedig 3 kitűnő, 3 jeles. 6 egyszerű eredménnyel. Elemi osztálytanítói szigorlaton átment 13 végzett theologus. Néptanítói képesítő szigorlat tartott 1883. nov. 7., 8., 9. napjain. Jelentkezett 10, kik közül 9 képesítettnek ítéltetett. A lefolyt tanév végén a középiskolai törvény szellemében tartott érettségi vizsgálatra jelentkezett a VIII. osztály 15 tagja. Szóbeli vizsgálatra bocsáttattott 12, kik mindnyájan érettnak nyilvánítottak és pedig jelesen 1, jól 3, egyszerűen 8. Az ifjúsági egyletek közt említendő: az olvasó-egyesület, mely az idén résztint vásárlás, résztint ajándékozás által 45 művel, 72 kötetben gyarapodott. Évi bevétel 769 frt 62 kr, kiadás 467 frt 18 kr. pénztármaradék 302 frt 44 kr. „Általános önképzőkör“ tartott a lefolyt évben 20 rendes- és egy diszgyűlést márczius 15-ike alkalmából. „Theologiai önképzőkör“ tartott 20 rendes- és egy diszgyűlést. Rendes gyűlések folyamán a szorgalmasabb tagoktól egyház-szónoklati, vallás-bölcsészeti dolgozatok olvastattak fel és bíráltattak meg. „A theologiai dalkar“ a lefolyt tanévben is dícséretes eredménnyel működött. „A theologiai önszegély-egylet“ alapja 1005 frt 68 kr., évi bevétele 335 frt 90 kr, kiadás 124 frt 79 kr. Az iskola 1883. évi vagyoni állása különböző czimek alatt összesen 218,253 frt 97 krt mutat. Kiadás 211,924 frt 73 kr. 1884. évre megát 6329 frt 24 kr. Az ért sitő további közleményei közt találhatók a tanszerek jelentős gyarapodását kimutató adatok. Az értesítő mellékleteként hozza Váro Ferencz r. tanárnak „Irodalmunk legállandóbb jellemvonásáról“ című székfoglalóját, mely külön lenyomatban is megjelent. A jövő isk. év szept. 3. d. e. 10 órakor nyitattik meg. Ezt megelőzőleg tartatnak a beiratások, javító, pótló és felvételi vizsgálatok. A papi szigorlat szept. 4-én kezdődik.

Hireink.

— **Az országgyűlés** megnyitása. Az országgyűlés szeptember 27-ére hivat össze. Szeptember 25 és 30-ika közt Budapesten közös miniszteri tanácskozások lesznek a közös költségvetési előirányzat megállapítása végett. A delegációk október 30-ika körül fognak összegyűlni, mivel a magyar kormány, tekintettel az országgyűlés munkálataira, azt óhajtja, hogy a delegációk ülészaka november 20-ikánál tovább ne tartson. Az osztrák reichstrath összeülése december 4-ikére van kiállításba véve.

addig az utóbbi 7. 6—10 ilyen tégely van egy-egy olvasztókemenczében, mely vagy kerek, vagy kerülek alakú s a szerint neveztetik el német, vagy franczia kemenczének.

E kemenczéknek roppant hőt (2000 C°) kell kiállaniok, nagy hőmérsékváltozásoknak vannak kitéve és az üvegfűtéshez szükséges anyagok által erősen megtámadtatnak, azért a legjobb tűzálló agyagból, minden mészmalter vagy egyéb összekötő anyag hozzájárulása nélkül rakatnak.

Jelenleg jó tűzálló kövekből készítik az olvasztókemenczékét és malter gyanánt agyagpépet használnak, lehető finom rétegekben. A feketeerdői olvasztókemenczék chamotte téglából vannak rakva Valamennyi olvasztókemencze feneké nagy homokkötömből áll.

E kemenczék legfeljebb 15 hónapig tartanak. Ezen idő alatt folytonosan fűtetnek; mert kihűlésök egy a megrepedés- és összeomlással.

A fűtés régebben, míg a gázfűtést czélszerűtlennek tartották e célra megfelelő hosszúságra felaprított s erősen kiszáritott fával történt; jelenleg azonban általában a gázfűtés divik.

A feketeerdői üvegyárnál a Siemens-féle regenerátor-kemencze van használatban; a gázt fából állítják elő s évenként 15,000, és minden olvasztásra 405 köbméter fát használnak el.

A regenerátor-kemenczék lényege abban áll, hogy az elégetésre szánt gázak s az arra szükséges levegő külön csatornákon át vezetettnek az olvasztókemencze tüzelőhelyébe; azonban, mielőtt ebben összekeverülnek, mindkettő a vezetőcsatornák kitégülszáiban felállító, tűzálló kövekből készült, az elégetés termékeivel erősen hevített falcsatorna-hálózaton szűrődik át s erősen felmelegítettik.

(Folyt. köv.)

— **Táncszestély.** A sz.-somlyói hölgyek és a sz.-somlyóvidéki gazdasági-egylet folyó évi szeptember hó 12-én, a városi állandó színházban, közvacsorával egybekötött zártkörű táncszestélyt rendezend. Belépti-jegy személyenként 40 kr. Kezdeté este 8 órakor. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak, s a helybeli lapban nyugtáztatnak. A tiszta jövedelem részben az iskolába járó szegény tanulók felruházására, részben a gazdasági-egylet alaptőkéje gyarapítására fog fordíttatni.

— **Beküldetett.** Felkérjük a városi hatóságot intézkedni az iránt, hogy a Kalvin utcában özv. Halmágyi Lászlóné tulajdonát képező, az ev. ref. egyházba járó közönségnek megbotránkozására ma is fennálló a közérkölséget mélyen sértő, rendőri és egészségügyi tekintetben meg nem tűrhető pincze lakás mint ilyen betiltassék. Többen.

— **Filoxera.** A kormány kiküldötte által a zoványi szőlőkben a filoxera jelenléte konstatáltatott mintegy öt holdterület van meglepve e veszélyes rovar által hirtik, hogy a sarmasági szőlő hegyeken is észlelték volna filoxerát.

— **Nagycsapás** érte városunkat, szőlőnket is inficiálta már a filoxera, a zoványi szőlők vizsgálatára kiküldött biztos e hó 2-án városunk szőlőjében több helyen felfedezte a filoxerát s erről a miniszteriumhoz sürgöny útján tett jelentést.

† **Dr. Dondon Vertán Gyula** tasnádi gyakorló és közkezdveltségben állott orvos életének 37. évében aug. hó 20-án elhalt. Nagy kiterjedésű orvosi gyakorlatában 9 évi praxis alatt nagy elismerésben részesült. Béke lengjen sirja felett!

△ **E helyen** is felhívjuk lapunk olvasó közönségének becses figyelmét Szilágy megye térképének előfizetési felhívására. Borbély Sámuel képezdei tanárban oly férfit nyert megyénk, a ki mióta közöttünk működik, mint tanár hivatásszerű köteleinek lelkiismeretes teljesítése mellett, minden tehetségével a közügynek él.

— **Tarkaságok.** Egy bizonyos impresszário öt európai énekest szerződttetett egy délamerikai színház számára. Mig a hajóra nem szállítottak nem ösmerték egymást az énekesek, s csak az itteni kölcsönös bemutatás után konstatálták általános megütközéssel, hogy mindannyian tenoristák. Kétségbeesetten rohantak az impresszárióra, hogy mi jutott eszébe, hogy egyszerre öt tenoristát szerződtesen? — Legyenek nyugodtan uraim — felelte mosolyogva az impresszárió — sohasem szoktam megfontolatlanul cselekedni. Meg fogják látni, igen tisztelt uraim, hogy mihelyt odaát leszünk, közülünk négy sárgalázban bizonyosan meg fog halni. Az ötödik lesz aztán az operaháznak tenoristája! — Kérdezték a bakától, hogy látta-e a császárt? Én magam tulajdonképen nem láttam — felelte a baka — de még atyámtól hallottam, hogy ő ismert egy embert, aki azt beszélte, hogy egy öreg barátjának volt egy nagybátyja, ki gyakran említette, hogy egyik sógorának, ki egy gyalogezredben szolgált, volt egy ösmérese, ki esküdözött, hogy egyik rokona egyszer egy olyan emberrel beszélt, akinek egy czimborája egyszer épen ebédnél látta a császárt!

— **Krasznai jár.** orvos Belle Gyula ur f. é. aug. 31-én tartotta esküvőjét Nits Juliska kisasszonnyal. Az esküvőn s ezt követett kedélyes lakomán távol vidéki s helybeli számos rokonok s jó ismerősök voltak jelen. Áldást és szerencsét kívánunk a boldog pár új frigyére.

— **A „szilágy-somlyói kisdodovoda“** szeptember hó 6-án délután 3 órakor megkezdődőleg fogja a városi színházban növendékeivel a várva várt vizsgát illetőleg a kisdedek ugy szabályos test mozgási mint ovodai foglalatokodások ügyességét bemutatni. Belépti jegy személyenként 50 kr. A belépti jegy ily nagyságát menti a cél melyre a jövedelem fordítandó lesz t. i. az ovodai butorok újja alakítása és befestése. Kéretnek a szülők, hogy gyermekeiknek uzonnáváli megvendégléséről gondoskodni sziveskedjenek.

— **Kérdések és feleletek.** „Mi legjobban a világon?“ — A szabadság.“ — „Mi a legkellemesebb?“ — „Az érdem.“ — „Mi a legbizonytalanabb?“ — „A szerencse.“ — „Ki a legszerencésebb?“ — „Aki becsületes, értelmes, vagyonos, és e mellett egészséges.“ — Ki a legszerencsétlenebb?“ — A vagyontalan öreg. — „Ki a legalkalmatlanabb?“ — A fecsegő.“ — „Ki a legveszélyesebb?“ — A tudatlan orvos.“ — „Ki a legszánandóbb?“ — A hazug, mert akkor sem hisznek neki mikor igazat mond.“

— **A szász tanuló** észjárása. Köztudomás szerint a szásznak kedvencz eledele a hering burgonyával. A vizsgán természetrajzból e kérdést intézte a tanító egyik tanítványához: mond meg nekem, hová tartozik a hering? — A krumplifélékhez, — volt a válasz.

— **Voltaire** egyszer azt kérdé. Nagy Frigyes királytól: mit gondol felség, milyen nyelven szolítá

meg a kigyó Évát? Természetesen angolul, miután abban a nyelvben van a legtöbb sziszegő hang, volt a válasz.

— Nagy-Károlyból vett biztos értesülés szerint abban a környékben egy nagy rabló banda garázdálkodik és kizárólag csak a boltokat törik föl. Mult hó 27-én éjjel Szathmáron 4 üzletet törtek föl és igen sok holmit elraboltak, 28-án éjjel pedig Károlyban volt ugyanaz a banda és vagy 4 boltnál a keresztvasakat és lakatokat levették, de mivel nem tudták a többi lakatokat kifeszíteni, ott hagyták, de a Schiff Gyula boltjába igen könnyen behatoltak és az egész boltot kiürítették úgy, hogy reggel mikor Schiff Gyula a boltba ment a boltot üresen találta. Az elvitt portéka 2000 frtnál többet ért. Még máig a tetteseknek semmi nyoma. Felhívjuk e hírre rendőrségünk figyelmét.

— Jelenet a királylátogatásból. Meglepő jelenet folyt le az aradi városháza előcsarnokában, midőn a király oda megérkezett. Egy krassó-szörénymegyei parasztember nejével ott várakozott az előcsarnokban a királyné s midőn ő felsége megérkezett, az asszony térdre borult férje pedig egy kérvényt nyújtott át addig a királynak. Nehány törzstiszt megakartá ebben akadályozni a parasztot, de a király látva ezt, maga sietett a szegény ember elé, s átvette kérvényét.

— Sz-Somlyó város képviselő testülete legtöbb adót fizető tagjainak ideiglenes névjegyzéke m. hó 31-én tartott bizottsági ülésen következőleg állíttatott össze: Rendes tagok: Br Bánffy Albert Kolozsvárt 460 frt 56 kr. Hubert József Sz-Somlyó 332 frt 39 kr. Bölöny Sándor Nagy-Várád 274 frt 80 kr. Láng Mór Sz-Somlyó 274 frt 44 kr. Nagy László Sz-Somlyó ev. ref. lelkész 118 frt 60 kr kétszeresse 237 frt 20 kr. Br. Bánffy Zoltán Beresztelke 233 frt 2 kr. Szabó Ferencz Sz-Somlyó 226 frt 51 kr. Id. Páskuj József Sz-Somlyó 220 frt 49 kr. Gróf Bánffy Béla Budapest 216 93 kr Püspöky Alajos Sz-Somlyó a rom. kath. egyház képviselőtében 206 frt 83 kr, Ruszka Ignác Sz-Somlyó 170 frt 79 kr. Papp Tódor Sz-Somlyó 134 frt 54 kr. Nedeczky János Sz-Somlyó 131 frt 77 kr. Schönsztejn János Sz-Somlyó 131 frt 66 kr. Benkő Lázár Zilah 124 frt 10 kr. Szénágy Miklós Sz-Somlyó 122 frt 82 kr. Bogdán Dénes Sz-Somlyó 108 frt 99 kr. Orosz Simon Sz-Somlyó 107 frt 86 kr. Brüll Farkas Sz-Somlyó 102 frt 12 kr. Józsa Gyula Sz-Somlyó 101 frt 58 kr. Id. Páskuj István Sz-Somlyón 99 frt 40 kr. Végh Mihály Sz-Somlyó 98 frt 13 kr. Brüll Salamon Sz-Somlyón 96 frt 89 kr. Póttagok: Tamkó Bertalan Sz-Somlyó 96 frt 65 kr. Lázár Antal Sz-Somlyó 96 frt 53 kr. Herczföld ÉHás Sz-Somlyó 96 frt 2 kr. Herschli Sámuel Sz-Somlyó 92 frt 35 kr. Ambrus Antal Sz-Somlyó 90 frt 74 kr. Berger Adolf Sz-Somlyó 86 frt 91 kr. Mi is azon érejtéssel tétetik közzé miszerint ezen névjegyzék, az időközben netalán beérkező felszólalások elbírálása mellett f. é. szept. hó 15 és 16. napjain a városháznál tartandó igaz. biz. ülésen fog véglegesen megállapíttatni. Felhivatnak tehát mindazok, kik az 1871. évi XVIII. t. cz. 35. § kedvezményét igénybe venni, esetleg a névjegyzék összeállítására ellen sérelmüket orvosolni akarják, hogy az említett napokon az ülés tartama alatt d. e. 9—12-ig. d. u. 3—5 óráig alólírt választmánynál szóval vagy írásban jelentkezzenek és jogosultságokat igazolják. Kelt Sz-Somlyón. az igazoló bizottságnak 1884. aug. 31-én tartott üléséből. Nagy László elnök, Virág Lajos jegyző.

— Őrségi zivatar. Ha a jóslatnak hinni lehet, e hó 19-én zivatar fog dühöngeni. A jós nem más, mint Stone Wiggins tanár Kanadában, a ki az 1883. márczius 9-iki és az 1884. január 26-iki zivatarokat, a melyek Európában is dühöngtek, előre megmondta. Wiggins kiszámíttotta, hogy az ugynevezett SaxeL vagyis a 19. század leghevesebb zivatarja, minden 5461. nap múlva ismétlődik s mivel utoljára 1869. október 7-én dühöngött, ismétlése f. évi szeptember 19-ikére esik. A zivatart földregben is fogja kísérni Kaliforniában és Nyugat-Európában.

— Banditák Erdélyben. Nagy-Apold közelében az országuton hétfőn este négy haramia lőtt rá egy kosíra, melyben többen ültek; a lovak a lövéstől megvadtak s a kosírt az árokba borították. A rablók erre kifosztották az utasokat, s midőn ezek tovább utazhattak, esupa tréfából köveket dobáltak utánuk, s egy kis lányt úgy ütöttek homlokra, hogy az elájult. A banditákat nyomozták, de mindeddig senkit sem sikerült közülök elfogni.

— A rekruták bevonása. A közös hadügyminiszter egy rendeletet tett közzé, melyszerint a hadseregnek az idén tevéletes szolgálatra bevonuló újonczai részint október 6-án részint 11-én kötelesek a hadkiegészítő körületek főhelyein jelentkezni. Október 1-én csakis amaz újonczok hivatnak be, kiknek ezreleik Boszniában, Herzegovinában vagy Dél-Dalmáciában állomásoznak.

— Dícséretes elővigyázat. Az összes magyarországi vasutak igazgatóságai rendeletet kaptak a kormánytól, hogy alantás közvegeiket utasítsák a leggondosabb vigyázatra vonalaikon és állomásaikon, s ne bocsássanak a vasutpályára senki idegent. Tartsanak távol mindenkit a ki gyanus körülmények közt netán rajzokat akarva készíteni a terepekről, s ha fordulna elő eset arra, hogy valaki e tilalmat át lépne, haladéktalanul tartóztassák le. Ez intézkedés — a közös hadügyminiszter felkérésére történt. — Ez az elővigyázat annál indokoltabb, mert orosz kémek barangolnak a hazában.

Irodalom.

— **Előfizetési fölhívás** Szilágymegye térképére. Szilágymegye törvényhatósági közgyűlésének jóakaratu támogatása mellett, a szilágyme-

gyei tanítótestület pályázatot hirdetett volt megyénk földrajzának megírása és térképének elkészítésére. E pályázaton én voltam szerencsés műveimmel a kitűzött pályadíjat elnyerni. S földrajzom ki is van már nyomtatva és közközen forog. A térképet azonban, tekintettel arra, hogy a közös hadügyminiszterium megyénkben, a mult év folyamán újabb katonai térképezési munkálatot eszközöltetett, s ez újabb eredményeket én is óhajtottam felhasználni, csak most adhatom könyomás alá. Igyekeztem e térképet a legujabb adatok alapján, úgy szerkeszteni, hogy az ne csak az iskolákban legyen hasznos taneszköz, hanem, hogy álja meg helyét az iskolán kívül is: elégítse ki igényeit a magánosoknak, legyen nélkülözhetlen a hivatalos helyiségekben és ügyvédi irodákban is egyaránt. A földfelületi emelkedések e térképben nem a közönséges sepiá-nyomással lesznek feltüntetve, hanem árnyvonallal, gondosan karczolvá, s megjelölve helyfokvéseknek magassági viszonya, továbbá a községek nevei a magyar mellett románul is fölvannak írva: egyéb viszonyok feltüntetésére pedig négy színnyomás lesz alkalmazva. Térmértéke 1: 144 ezerhez, s így az egésznek magassága 67 emeter, vagyis 2 láb 1 és fél hüvelyk és a szélessége 88 emeter, vagyis 2 láb, 9 és fél hüvelyk. Ami már a kiállítás illeti, elég ha fölemlitem, hogy Posner K. Lajos műintézete fogja készíteni, Budapesten E műintézet pedig a térképkészítésben ma már a külfölddel is dícsősséggel kiállja a versenyt. Ugyde, e térkép nyomtatásának költsége oly terhet ró reám, melyet csak úgy leszek képes elhordozni. ha Szilágymegyének értelmisége támogatásomra jő. S ha meggondolom, hogy mióta e megye lakosa vagyok, csekély tehetséggel, mindig ama harczosok között küzdöttem, kik e megyét minél ismertebbé tenni, s annak jóhírnevét szerezni tartották és tartják legszebb hazafiúi köteleességüknek, — tán némi joggal is kérhetem, hogy támogassanak e vállalatomban e megye hű fiait. Egész bizalommal nyitok hát előfizetést Szilágymegye térképére, példányonként 2 frttal. Kérem az előfizetési összeget, legezlszerűben postautalvány mellett hozzámat, legkésőbb folyó évi szeptember hó 15-ig beküldeni, hogy a nyomandó példányok száma iránt tájékozva lehessen, s hogy fizetési kötelezettségeimet pontosan teljesíthessem. A térkép jelen évi okt. hó 10-ig okvelenül megfog jelenni, s a t. előfizetőknek azonnal megküldeni. Zilah, 1884. évi augusztus 13-án.*) Borbély Sámuel állami tanítóképezdei tanár.

— **4. Magyar Háziasszony.** Az e cím alatt Budapesten megjelenő háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilapnak, mely a magyar gazdasszonyok országos együletének hivatalos közlönye, — előfizetési ára egy évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr. Előfizetheti legezlszerűben postautalvány által a „Magyar Háziasszony” kiadóhivatalához Budapesten, váci-körut 20. — Mutatványszámok ingyen küldetnek mindazoknak, kik a kiadóhivatalhoz mindezekért — legezlszerűben levelező lappal — fordulnak. A legujabbi szám következő változatos tartalommal jelent meg: Felhívás a magyar hölgyekhez. A „Magyar Háziasszony” szerkesztősége. — Az alvásról Grosz Lipót Lajostól. — Háztartás. Mikor szedjük le és mint tartsuk a gyümölcsöt. E-ből. — A kézi munka a leányiskolákban. Krijesovics Somától. — Konyhaszart. (Heti étlap). — Hasznos tudnivalók. — Külföldről. — Irodalom és művészet. — Színház és zene. — Gondolatok. — Eljegyzések. — Esküvők. — Apróságok. — Kérdések. Feleletek. — Számrejtvény Mezey Gyula és Dolorosától. — Találós kérdések. Hypogriffől. Kereszt-rejtvény. Winter Jankától. — Szótalány. Városy Mihálytól. — Megfejtések. — Mi újság a piacon? Harmos Zsófiától. — Heti naptár. — Szerkesztői üzenetek. Kiadóhivatal postája. — Hirdetések. — Táraza: Cármen lugubra. Perényi Kálmántól. — Tört szívek. Beszélyke. Sikor Margittól.

— „Emlékirat a máramaros-szigeti h. h. lyceum multjáról, jelenéről. M.-Sziget 1883.” A 23 oldalra terejedő kis emlékirat általános, de jellemző vonásokban tesz visszapiillantást, a máramaros-szigeti h. h. lyceum háromszáz éves multjára. Ez iskolát is, valamint számos protestáns iskolát, Magyarországon a protestántizmus elterjedése körében a protestáns áldozatkészség, buzgóság alapította a magyar nemzeti művelődés szolgálatára. Alapítása évét 1524-re teszi az emlékirat, tehát a protestáns vallás elterjedésének első éveiben. Az iskola történetében 5 korszak emelkedik ki. I. 1640—1700. Az erdélyi fejedelmek védő urasága alatt humanitási és paedagogicum semináriumná lesz. II. 1700—1797. A gymnasium mellé theologicum seminárium jön; főpártfogója a megye. III. 1797—1848. A tanoda lyceumná alakul, magánpártfogók vezetése alatt áll, virágzásnak tetőpontján. IV. 1848—1868. A tanoda kis gymnasiumná apad. Lassu emelkedése a jog lyceum megnyeréséig. Pártfogója nincs. V. 1868. maig. Nevezetes jelenség gyanánt kell felemlitenünk a me-

gyar nemzeti nyelv ügyére nézve azt a körülményt, hogy a szigeti tanoda volt az első a hazai tanintézetek sorában, melynek törvénytudományi katedráján (Pataky János) a jogi tudományokat magyar nyelven adták elő akkor, mikor a legtöbb ily intézetben még a latin nyelv divatozott, mint oktatás nyelve. Különben is e protestáns gymnasium már geographiai fekvésénél fogva nevezetes culturtényező volt az ország északkeleti határán s bár anyagi szükségekkel folyton kell küzdenie, erőfeszítéssel fentartá magát, mint művelődési központ egy oly megyében, melynek lakosságát 20,000 magyar mellett tulnyomóan ruthén-orosz (113,000) oláh (6000), német és zsidó (28,000) teszi. Figyelembe véve azon nemzeti missiót, melyet az iskola csekély támogatással a multban végezett s teljesít a jelenben, nagyon is kíváncsok jövőjének biztosítása, ha közadalkozással nem, akkor az államtól nyújtott segély által is. Ez eszmét különben az emlékirat is felveti s ez irányban a tárgyalásokat az állam és iskola közt, mint a hírlapokból ismeretes, az idén kiküldött érettségi kormánybiztos meg is kezdte.

— Az „Ország-Világ”, mit Degré Alajos kitünő írónk szerkeszt, ez évi XVII. füzetével lépett az olvasó közönség elé. Az olvasól: valóban le lehetnek kötelezve a szerkesztő buzgalma és a kiadó fáradságos áldozatának az eredeti és időszerű rajzokért. A magyar királyi vasutak központi személy pályaudvara meglepi az „Ország-Világ” publikumát. A népszerű Teleki Sándor grófnak patriarchalis arczképe, mit Degré Alajosnak ajánl. Degré Alajos utóhangot írt a írók és művészek kirándulásáról és ezt hat szép kép kíséri. Közöljük a XVII. füzet tartalmát: Teleki Sándor. Arczképpel. Szabó Endrétől. — A magyar ezimer. Költemény. Dalmady Győzőtől. — Az ős oszlop. Költemény. Hiadortól. — A havasok királynője. Történeti regény. P. Szathmáry Károlytól. — A magyar királyi államvasutak központi személy-pályaudvara. (Képpel.) Egyenesy Gézától. — Gr. Széchenyi István három szerelme. Latkóczy Mihálytól. — Mercedes. Spanyol történeti beszély. Borel D' Hauteville-től. — Az ócsai templom. Szabó Gézától. — A „hamelni patkányfogó” emlékinnepe. (Képpel.) — A hét története. Camille d' Ep-rnay-tól. — Lakodalm előtt. (Képpel.) — Hozzá... Költemény. Tóthváradytól. — Levin Jakab (1828—1884.) Arczképpel. Irta Toldy László. — A gyónás. Költemény. Kenézi Csátártól. — Utóhang az írók és művészek kirándulásához. Degré Alajostól. — Asszonyok vigyázzatok! Beszélyke. Tábori Róberttől. — Akác virágok. Rajz Paál Árpádtól. — Bécsi tárcza. Egy varró leány története. Kaposi Bélától. — Utolsó merengés. Költemény. Rónaszeki Gusztávtól. — Szerencsétlen furulyások. (Képpel.) — A hét története. Adorján Sándortól. — Irodalom. — Színház. Művészet. — Hölgyek naplója. Hymen. Gyászrovat. — Kegelet. — Egyház és iskola. — Sport. — Külföldről. — Sakk. Rejtvények. — Naptár. — Hirdetések. Ezekből látszik, hogy a magyar művelt közönség házi tüzhelyéhez leg helyesebb hangon tud közeledni az „Ország-Világ”, mely a nemes szerénységről soha nem feledkezik meg. Előfi zetési ára: egy évre 10 ft, fél évre 5 ft, évnegyedre 2 ft 50 kr. Az „Ország-Világ” szerkesztője Sz. István napján ingyen emlékszámot osztatott ki. Ezt az előzékenységet a közönség igen jó néven vette.

CSARNOK

Emlékeim.

Irta P. Szathmáry Károly.
(Folytatás.)

A másik érdekes esemény egy kis magyarázatot igényel.

Erdélyben hg. Voronyeczky (a legifjabb) még 1849. elején egy lengyel legiót állított össze, mely arra lett volna hivatva, hogy Lengyelország rokon-szenvét képviselje Magyarország iránt s Bem merész lelkének röpte szerint meg arra is, hogy a magyar szabadság kivívása után előcsapatul szolgáljon az orosz ellen teendő támadásnak.

Az eszme tehát, melyet a lengyel légio képviselt, szép és merész volt; de annál gyarlóbb volt a kivitel és az alkalmazott emberek.

Maga hg. Voronyeczky alig 20 éves, büszke és szép hős volt, ki gazdagon ezüstözött uhlán öltözetében sok nő fejét megzavarta; hős volt a csatákon is; de pénzdolgokban pazar és könnyelmű, úgy hogy a kormány kénytelen volt az utalványozástól eltiltani. A Beszterczén tanyázó lengyel légio pedig egy pár tiszten kívül igen gyarló polgárokból állott, kiket mint katona foglyokat soroztak be ide; kiknél a lengyel-magyar szabadság iránt való lelkesedés nagyon gyenge lábon állott; a hősiesség sem mutatkozott nagy erővel. E czifrán öltöztetett s a honvédeknel jobban fizetett emberek a korcsmákon dőzsöltek, sőt itt a határon szökdösni is kezdtek.

Tóth Ágoston ezredes épen nem tartozott az ábrándozó politikusok közé; határozottan bizonyítja egy 49. tavaszán megjelent röpirata, melyben bizonyítani törekszik, hogy a magyar nép nem csak hogy megérve nincs a republikárá; sőt határozott aristokrat természetű és dynastikus érzelmű. Igaza is volt.

Még határozottabb ellensége volt az orosz provocatiójának; mert a 10,006 orosz, mely Alsó-Erdélyben járt, nem volt kijelentett beavatkozás. Általában pedig a szedeig-és-féle dolgot nem szerette.

*) Előfizetéseket mi is készséggel elfogadunk s illetékes helyre eljuttatjuk. Szerk.

Egy szép tavaszi napon, midőn épen zászlóalj gyakorlatról jöttünk haza, a város végén Tóth Ágoston pompás szürke lován élénk lovagolt; a zászlóaljat megállította és „élesre“ töltetett. Mi el nem tudtuk gondolni az okot, s valami véletlen támadásra gondoltunk.

Gyors lépésben haladtunk a város déli részén levő sétaterre, s a fölött a töltésen fölállítva, csak akkor vettük észre, hogy alattunk a téren a lengyel legió gyakorol.

Tóth azonnal fölszólitotta őket, hogy azok, kik mint magyar honvédek akarnak szolgálni, álljanak külön, — a kik nem, a magyar fegyvert tegyék le, s menjenek a merre tetszik.

E fölszólitás kissé zavarba hozta őket; de tudták, hogy Tóth nem szokott tréfálni; nagyobb részben honvédeknek jelentkeztek; csak néhányan tettek le a fegyvert; mire a legió eme százada megszünt létezni.

Nem valószínű, hogy Tóth Ágoston a legió lefegyverzését önféjűleg tette volna; valószínűleg birta arra az engedélyt a magyar hadügyminiszteriumtól; de ez a lépés még is balvégzetes volt Erdély védelmére nézve, mert Bem ettől kezdve határozott ellenségévé lett Tóthnak, — úgy hogy ez utóbbit el kellett mozdítani a kormánynak; a mint-hogy május táján Perczelhez küldötte átal.

A mi egyébiránt besztercei tartózkodásunkat illeti, az igen kellemesnek volt mondható. Reggel korán keltünk és 10 óráig gyakoroltunk. Hazajöve, Bocsánecz Adollyal rendesen fölmentünk a casinóba olvasni, vagy tekézni. — Délben az egész tisztikar együtt ebédelt és pedig igen jól a tisztí menagében, hol a tréfálkozás, kenyérgolyókkal dobálás folyt, — kártya soha. Pedig ez aligha kivételes nem volt az egész magyar seregben. Délután gyakorlat, séta és együtt vacsorálás.

A besztercei szászok nem gondolom, hogy rajongtak volna érettünk egyelőre, de lassanként becsülni kezdték azt a rendet, és fegyelmet, melynek párját addig nem igen látták és azt a humanismust, mely Tóth minden tettéből kitűnt s melyet Urbán ezredes épen nem tanusított irányokban. Ebből érthető, hogy bár határozottan a fekete-sárga reactio emberei voltak, a szabadságharcz lezajlása után kérvényt nyújtottak be Tóth Ágoston érdekében, melynek azonban fájdalom, nem lett semmi foganatja.

Gondolom márczius elején testvéremmel Danival az a szerencsétlen eszménk támadt, hogy hazamenetelre szabadságot kérjünk. Hát kaptunk is — hat napot! Ebből ötöt jövet-menet uton kellett töltenünk, — otthonra csak egy árva nap maradt. — De nem sajnáltuk a nagy utat; ő kis leányát, én édes anyámat láthattuk. Ez megérte az öt napi fáradságot.

Különben én Beszterczéről még előbb eltávoztam Tóth Ágostontól. — Egy általa alakított és öcsce Károly által vezetett utász század működött Deézsen, s ehhez egy vezénylő tisztre volt szükség, Tóth engemet küldött oda.

De mielőtt Beszterczét elhagytam volna, még egy pár jelenet ötlík fel előttem a több mint 30 éves feledség tengeréből; melyek talán megérdemlik, hogy el ne feledjük.

Egy izben ebédre mentünk Tóth Ágoston kíséretében. Egy őrponton ujoncz oláh honvéd állott őrt. Ez a mint a fényes öltözetű daliás férfiut meglátta, előbb fegyverével salutált, de azután azt sem tartotta elégnek, hanem sípkáját is lekapta. Tóth elnevette magát: no te derék legény vagy!

Különben megjegyzem, hogy volt nekünk oláh honvédünk elég, közöttük még érdemjeles is; mi azt jelenti, hogy a hibát nem a szegény nép követte el saját szabadsága ellen, — hanem a reakciónak megnyert vezetői.

A másik eset abban állott, hogy egy délután épen midőn őrségi tiszt voltam, Gábor Áron-féle vaságyuk érkeztek: egy egész üteg. Fölállították őket a várdá elé s őrt állítottak melléje. Egyszer csak egy 13—14 éves gyermek közeledik a szerkocsihoz, fején vörös pántlikás székel kalappal.

— Elmegy onnan gyermek! — kiáltok reá parancsnoki méltósággal

— Nem vagyok én gyermek főhadnagy ur! — felelt vissza önérzetesen, — mert én ez ütegnél főágyus vagyok!

Deézsen a Tóth Ágoston terve szerint, hatalmas hidfő-sáncz készült. — E nevezetes pont, hol a két Szamos egyesül, s hol az emelvénnyen fekvő város és a kis sziget kettős hidjával mind a besztercei, mind a n.-bányai völgyet uralja, egy ily erő-

ditésre a természettől van kijelölve. Oly hatalmas hadiállás az, melyhez hasonló alig van Erdélyben.

A hidfő-sánczolat egy ugynevezett szarvasmüből állott a külső hid előtt; ezenkívül egy mellék ágyu telepből a szigeten és két oldalvédből a város emelkedett pontjain.

Ez erdőn dolgozott a tavaszi hónapokban a 120—130 utász Tóth Károly százados és Keller Gyula hadnagy alatt, néha 1000 napszámossal, kik a földmunkát teljesítették. Reám az utász század katonai vezénylete és pénzügye volt bizva; bár Tóth a Fiedler ezredes elfogott könyveit még a tél folytában rendelkezésemre bncsátván, az utász-hidász szolgálattal magam is megismerkedtem valamenynyire.

Az én szállásom az alispánnál, a derék Pataky családnál volt, hol úgy tekintettek, mint családtagot. A nagyobb fiok az író Ferencz, Sándor barátaim voltak s három szép leány is volt a háznál, kikkel vidám napokat töltöttünk a kis árnyékos kert lugasai alatt.

Tóth Károlylyal és Keller Gyulával is úgy éltünk együtt, mint igazi testvérek; a derék alispán a megye lelke mindig örült, ha őket is vendégül fogadhatta uri házában.

E kedves körben és klasszikus vidéken ültük meg Buda bevételének örömnünepét; a munka is folyt nagy erővel és szakadatlanul; úgy hogy júniusban, midőn az orosz invalidusok híre kezdett járni, a sánczok egy része már teljesen készen állott; a hidfőnek pedig csak párkányzata hibázott.

Ekkor azután engem két különös szolgálatra vettek igénybe: egy a megyében gyűjtött új zászlóalj besorozásánál, mely meglehetősen undorító munka volt és egy Beszterczétől Deézsig fölveendő hadi térkép elkészítésére „à la vue“ csak amugy látás után.

Egy őrmesterrel s 3—4 honvéddel meg is jártam az egész vidéket. Voltunk Cserhalom ormán is, melyen egy Bethlen kastély diszlett, de kirabolva s a tükörfalak összetörve. Hogy mennyit vihettek el a szép kastélyból, kitűnt abból, hogy az ebédlő asztalon egy dohánytartót hagytak, teli ezüst mente gombbal.

Mi ugyan készen lettünk a munkával; nyújtottunk is be a leírás és földabrosz mellett egy visszavonulási tervet, de a mint a többszörös orosz erő a borgó-prundi szoróson betört, a kis Dobay, ki Toth után besztercevidéki parancsnokká lett, az egészet nem nagyon respektálta; az ellenség erejét sem osztotta meg Szász-Régen felé, hanem harmadnapra benn volt egész seregével a mi félig kész sánczainkban.

Még azon éjjel elzártuk a hidfő előtt az utat; a sánczokat rőzsékkal megkoronáztuk, s Dobay ágyuit beállítottuk az ágyutelepek helyeire; azonban az „öreg ur“, ki másnap Kolozsvár felől hinton megérkezett, egészen másként gondolkozott, s mint másork, ezuttal sem mutatta hajlamát a védelmi háborúhoz.

— Warum sperren sie mir den Weg? — szólt élénken, midőn jelentést tettünk neki — gleich schaffen sie mir die Schanzen weg; und gehen sie nach Karlsburg wo man sie brauchen kann. (Miért zárják el utamat? Rögtön takarítsák el a sánczot s menjenek Károly-Fehérvár alá, hol hasznokat vehetik.)

Ő pedig azonnal előre indult Besztercze felé, föllelkésített seregével.

Másnap azután mi is követtük a jó példát; megindultunk Szamosujváron és Kolozsváron át Gyulafehérvár felé.

(Folyt. köv.)

Piaczi árak.

Egy hektoliter	Sz.-Somlyó aug. 29.	Zilah aug. 30.	Tasnád aug. 15.	Sz.-Cseh aug. 21.	Kraszna aug. 12.
árak krajczárookban					
Buza	536	626	650	630	660
Kétszeres	406	456	570	—	524
Rozs	456	416	500	420	540
Árpa	394	—	—	—	—
Zab	195	260	250	175	250
Tengeri	552	556	500	630	600
100 kiló Széna	400	250	300	—	—
1 kiló Marhahus	44	40	44	40	40

HIRDETÉSEK

Hirdetés.

Egy 28000 frtra becsült birói árverésen megvett, gőzmalom és szeszgyár a hozzá tartozókkal együtt jutányos árban és feltételek mellett szabad kézből eladó, e tárgyban szóbeli vagy levélbeni megkeresések a titkári hivatalhoz intézendők.

Zilah 1884. július hó 26-án

Közép-Szolnokmegye zilahi takarékpénztári részvénytársulat

80—6—10.

Igazgatósága.

Makk eladás.

A Magura erdőség f. évi makktermése, Sz.-Somlyón, a városház tanácstermében f. évi szeptember hó 14-én d. u. 3 órakor tartandó nyílt árverésen el fog adatni.

Sz.-Somlyó, 1884. aug. 26.

Halmágyi Miklós,

110—2—3

Magura-erdőség zárgondnoka.

Haszonbéri hirdetmény.

A folyó 1884. szeptember 29-től kezdődő három évre báró Kemény Ilonának Szilágy-megyében a következő birtoka haszonbérbe kiadó.

A girókuti birtok, mely áll 200 hold szántó, 177 hold rét, 82 hold gyeplegelőből, s járul hozzá még 680 hold erdőbeni nyári legeltetés és téli makkoltatás.

Közelebbi értesítés szerezhető Szilágy-Kövesden a tulajdonos bárónőtől.

90—3—3.

HIRDETMÉNY.

Az almási Bükk erdő ezidei makk termése f. évi szept. 7-ik napján d. e. 10 órakor Sz.-Somlyón alólirott irodájában nyilvános árverésen el fog adatni. Bánatpénzül 100 frt lesz betendő. Az árverés többi feltételei alólirottól előzetesen megtudhatók.

Sz.-Somlyó, 1884. aug. 17.

TAMKO BERTALAN,
ügyvéd.

104—3—3.

ad. 2952. sz.
1884.

Hirdetmény.

Szilágy-Somlyó város határa birtokszabályozási ügyében megkészült jelen állapotú mérnöki munkálatoknak meghitelesítésére, az ezzel kapcsolatos kérdéseknek megoldására, ezek megtörténte után az ezt követő törvényszerű eljárások teljesítésére s szabályszerű tárgyalások megtartására 1884. évi október hó 7-ik napjával kezdődőleg Sz.-Somlyó városába folytatolagosan a határidő kitűzetvén, — ezen időtartamról a tagosítás által érdekelt összes birtokosok a törvény értelmében értesíttetnek, — illetve megidéztetnek.

Kelt Zilahon, a kir. törvényszéknél. 1884. évi augusztus 26-án.

Nagy György,
kik. tszéki bíró.

111.—1—3.